

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КРАВЧЕНКО ТЕТЯНА ВІКТОРІВНА

УДК 657.422:005.52

**АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ
ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ
В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ**

Спеціальність 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2010

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі фінансів, обліку та аудиту в Чорноморському державному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України (м. Миколаїв).

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент,
Норд Ганна Леонідівна,
Чорноморський державний університет
імені Петра Могили,
директор інституту післядипломної освіти

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Цаль-Цалко Юзеф Сигізмундович,
Житомирський національний агроекологічний
університету
проректор з навчальної роботи

кандидат економічних наук, професор
Труш Володимир Євдокимович,
Херсонський національний технічний університет,
завідувач кафедри обліку та аудиту

Захист відбудеться “28” квітня 2010 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103, ауд. 233.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Черняхівського, 103.

Автореферат розіслано “24” березня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.В. Олійник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Перехід економіки України до якісно нової моделі господарювання, яка передбачає реформування облікової системи і структури управління, створює сприятливі умови для підвищення ділової активності та розширення ринкових можливостей підприємств, але й збільшує конкуренцію, змінює рівень ризиків, ускладнює умови функціонування, що вимагає об'єктивної оцінки ефективності їх діяльності. Це є складним завданням в умовах недостачі фінансових ресурсів, відсутності дієвих методів здійснення фінансово-економічної стратегії, особливо для фармацевтичних підприємств.

Функціонування підприємств окремих видів економічної діяльності відрізняється, в тому числі, і при управлінні оборотним капіталом, а стосовно проблем аналізу ефективності його формування та використання на підприємствах фармацевтичної галузі висвітлено лише окремі аспекти. Фармація є специфічною сферою господарювання, яка не лише включає в себе виробництво, оптову та роздрібну торгівлю, спеціалізоване зберігання та розподіл, а й виконує важливу соціальну функцію – забезпечення споживачів якісними й доступними за ціною лікарськими засобами; тому питання ефективного формування і використання капіталу в даній галузі залишаються найбільш дискусійними, вимагають подальших досліджень, пошуку нових та вдосконалення існуючих підходів. Першочергового значення набуває розробка методики аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу з урахуванням галузевих особливостей, а також визначення напрямів її застосування для прийняття стратегічних управлінських рішень як важливого інструменту вдосконалення управління оборотним капіталом, покращення фінансового стану як окремих суб'єктів господарювання, так і галузі в цілому.

Проблемам аналізу та управління оборотним капіталом, вивченню його сутності, властивостей, ознак класифікації, визначенню підходів, завдань та потреби підприємств в оборотному капіталі присвячено роботи таких вітчизняних і зарубіжних учених: І.О. Бланка, Є.Ф. Брігхема, Ф.Ф. Бутинця, Г.Г. Кірейцева, В.В. Ковальова, А.М. Ковальнової, М.Н. Крейніної, І.Д. Лазаришиної, А.А. Мазаракі, П.Р. Мілгрома, Є.В. Мниха, О.В. Олійник, С.А. Росса, Г.В. Савицької, Р.С. Сайфуліна, О.С. Стоянової, В.Є. Труша, І.Д. Фаріона, С.Б. Фішера, Е.А. Хелферта, Ю.С. Цаль-Цалко, М.Г. Чумаченка, А.Д. Шеремета та ін.

Вивчення опублікованих робіт і практика господарської діяльності свідчать про відсутність достатнього висвітлення питань, пов'язаних із розробкою методик аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу, особливо враховуючи специфіку підприємств фармацевтичної галузі. Так здійснюється вибіркова оцінка фінансових показників діяльності, і головна увага приділяється виключно недостатності обсягу оборотного капіталу; динаміка показників оборотного капіталу розглядається у розрізі змін збутового потенціалу підприємств або динаміки темпів приросту активів і прибутку, у розрізі загальної оцінки фінансового стану, динаміки та структури джерел капіталу, фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності без чіткого зв'язку з іншими елементами. Залишаються недостатньо розробленими критерії та сукупність показників для

аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств, а також питання підготовки і прийняття стратегічних управлінських рішень, пов'язаних із визначенням оптимальної структури та складу оборотного капіталу суб'єктів даної галузі.

Все це зумовлює необхідність поглибленого дослідження питань аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу з урахуванням галузевих особливостей і відповідно до потреб менеджменту як вагомого резерву в напрямі підвищення ефективності управління оборотним капіталом та діяльністю підприємств в цілому. Актуальність і важливість даних питань обумовили вибір теми, мету і послідовність наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Чорноморського державного університету імені Петра Могили (державний реєстраційний номер 0106U004316) за комплексною науково-дослідною темою кафедри фінансів, обліку та аудиту “Особливості економічного зростання в умовах ринкової трансформації економіки України” (державний реєстраційний номер 0107V009602); у ній обґрунтовано необхідність, особливості та складові аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу в управлінні підприємством.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є розвиток теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу в управлінні фармацевтичними підприємствами.

Для досягнення поставленої мети в роботі сформульовано такі **завдання**:

- уточнити економічну сутність поняття “оборотний капітал”, його властивості як об'єкту аналізу, враховуючи теоретико-економічний, управлінський та обліково-фінансовий аспекти;

- охарактеризувати особливості функціонування фармацевтичних підприємств та їх вплив на методіку аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу;

- удосконалити методичні засади аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні підприємством;

- провести оцінку соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств;

- обґрунтувати необхідність поєднання соціальної й економічної складових аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств відповідно до завдань управління;

- визначити напрями застосування методіки аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу для прийняття стратегічних управлінських рішень;

- розкрити методичні аспекти прогностичного аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу на основі застосування апарату нечіткої логіки.

Об'єктом дослідження є процес формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та прикладні аспекти аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні підприємством.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, а також загальнонаукові принципи та методи пізнання економічних явищ. Зокрема, для уточнення економічної сутності, виявлення властивостей оборотного капіталу, ознак класифікації, цілей аналізу та завдань управління в роботі застосовано принципи розвитку, суперечності, взаємодії, структурно-функціональний підхід, методи індукції, дедукції, абстракції і формальної логіки. Для розкриття змісту поняття “оборотний капітал”, визначення складових аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу, побудови моделі аналізу соціально-економічної ефективності використано методи порівняльного, системного аналізу, синтезу. Методи порівняння, групування, середніх величин, динамічних рядів, табличний і графічний методи застосовано для обробки статистичної інформації та даних фінансової звітності підприємств; а за допомогою деталізації та прийомів елімінування виявлено та досліджено чинники впливу на динаміку оборотного капіталу. Методи формалізації, моделювання, нечіткого логічного висновку Mamdani-типу використано для прогнозного аналізу потреби підприємства в оборотному капіталі, визначення напрямів застосування методик аналізу ефективності при прийнятті управлінських рішень, прогнозуванні основних показників формування та використання оборотного капіталу.

Інформаційною основою дослідження є нормативні документи, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з питань економіки, аналізу, управління оборотним капіталом, матеріали наукових конференцій, дані фінансової і статистичної звітності фармацевтичних підприємств Миколаївської області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу в управлінні підприємством із урахуванням його галузевих особливостей.

У процесі проведеного дослідження одержано такі результати, яким характерна наукова новизна:

вперше одержано:

- концептуальну основу для поєднання соціальної й економічної складових аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств, що конкретизує організацію і методику аналітичного дослідження, підвищує ефективність управлінських рішень;

удосконалено:

- методичні засади аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу шляхом визначення груп показників економічної складової (достатності, рентабельності, ризику) та соціальної складової (якості й доступності), що забезпечує комплексність аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні підприємствами;

- порядок здійснення аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу відповідно до цілей управління та з урахуванням внутрішніх галузевих особливостей, що дозволяє обґрунтовано визначати оптимальний склад і структуру оборотного капіталу, формулювати пропозиції щодо підвищення ефективності його формування та використання;

- теоретико-методичний підхід до аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу шляхом розробки моделі аналізу соціально-економічної ефективності для прийняття стратегічних управлінських рішень, яка передбачає прогнозування основних показників формування та використання оборотного капіталу;

- методичні аспекти прогнозного аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств на основі системи нечіткого логічного висновку Mamdani-типу, що дозволяє підвищити оперативність і раціональність прийняття управлінських рішень;

дістали подальший розвиток:

- визначення сутності поняття “оборотний капітал” як сукупності ресурсів, інвестованих в оборотні активи, які у своєму русі здатні забезпечувати безперервність операційної діяльності підприємства та досягнення економічного і соціального ефекту, що дозволило встановити властивості оборотного капіталу як об’єкту аналізу та джерела забезпечення соціально-економічної ефективності функціонування підприємств;

- теоретичне обґрунтування необхідності процедури оцінки та урахування галузевих особливостей функціонування підприємств при здійсненні аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу з метою забезпечення раціонального управління суб’єктами господарювання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо здійснення аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу та застосування його результатів для прийняття стратегічних управлінських рішень, прогнозування основних показників формування й використання оборотного капіталу, визначення основних напрямів підвищення ефективності управління оборотним капіталом фармацевтичних підприємств. Основні результати дослідження експериментально апробовано і впроваджено у практичну діяльність фармацевтичних підприємств, використано при розробці регіональної програми розвитку підприємств фармацевтичної галузі Миколаївської області:

- методику аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств з урахуванням економічної та соціальної складових, а також результати її апробації на прикладі аптек Миколаївської області, які дозволили визначити стан і динаміку оборотного капіталу, проаналізувати соціально-економічну ефективність формування й використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств Миколаївської області (Управління з питань майна комунальної власності Миколаївської облдержадміністрації (довідка № 251/01-8/64-08 від 11.11.2008 р.), центральні районні аптеки – філії Підприємства

комунальної власності області “Фармація” (довідка про впровадження № 54 від 14.05.2009 р.);

- модель аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу для прийняття стратегічних управлінських рішень, яка передбачає прогнозування основних показників формування та використання оборотного капіталу, оптимізацію структури джерел і складу оборотного капіталу як інструменту вдосконалення управління оборотним капіталом фармацевтичних підприємств (Управління з питань майна комунальної власності Миколаївської облдержадміністрації (довідка № 251/01-8/64-08 від 11.11.2008 р.), центральні районні аптеки – філії Підприємства комунальної власності області “Фармація” (довідка про впровадження № 54 від 14.05.2009 р.)).

Результати дослідження знайшли застосування у навчальному процесі Чорноморського державного університету імені Петра Могили при викладанні курсів: “Економічний аналіз”, “Фінансовий аналіз”, “Фінансовий аудит”, “Стратегічний менеджмент”, “Фінансовий менеджмент” (довідка про впровадження № 7/2/46 від 19.06.2009 року)).

Особистий внесок дисертанта. Наукові результати, викладені в дисертації, отримано автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї і положення, що одержано в результаті особистих досліджень.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дослідження доповідалися, обговорювалися й отримали позитивну оцінку на 12 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: щорічних міжнародних науково-практичних конференціях молодих науковців в м. Миколаєві: V “Глобалізація як джерело конкуренції, конфліктів та можливостей” (30-31 травня 2003 р.); VI “Ольвійський форум – I: Євроінтеграція України” (28-30 травня 2004 р.); VII “Ольвійський форум – II” (27-29 травня 2005 р.); VIII “Ольвійський форум – III” (26-28 травня 2006 р.); IX “Ольвійський форум – IV: Україна в геоeкономічному просторі” (25-27 травня 2007 р.); XII науковій конференції “Дні науки НаУКМА” (м. Київ, 25-26 січня 2006 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції “Теорія і практика економіки та підприємництва” (м. Алушта, 10-12 травня 2007 р.); щорічних науково-методичних конференціях “Могилянські читання” (м. Миколаїв, 29 жовтня – 4 листопада 2007 р., 20 жовтня – 24 жовтня 2008 р., 26 жовтня – 30 жовтня 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Теорія і методологія економіко-статистичного аналізу і прогнозування” (м. Київ, 15-16 листопада 2007 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції “Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю” (м. Черкаси, 8-10 квітня 2009 р.); Міжнародній науково-практичній конференції “Ольвійський форум – 2009: Стратегії України в геополітичному просторі” (м. Ялта, 11-14 червня 2009 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 10 наукових праць загальним обсягом 4,28 друк. арк., у тому числі 6 статей у наукових фахових виданнях (особисто автору належить 2,46 друк. арк.), 2 тези доповідей загальним обсягом 0,27 друк. арк., 2 статті в інших виданнях (особисто автору належить 1,05

друк. арк.), в дисертації використано лише ті положення, які є результатом особистого дослідження здобувача (3,78 друк. арк.).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 302 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 198 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 27 таблиць на 9 сторінках, 32 рисунки на 14 сторінках, 17 додатків на 81 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних наукових результатів.

У **першому розділі** “**Теоретико-методичні засади аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств**” досліджено сутність поняття “оборотний капітал”, його властивості як об'єкту аналізу; розроблено методику аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу з урахуванням галузевих особливостей та відповідно до потреб управління.

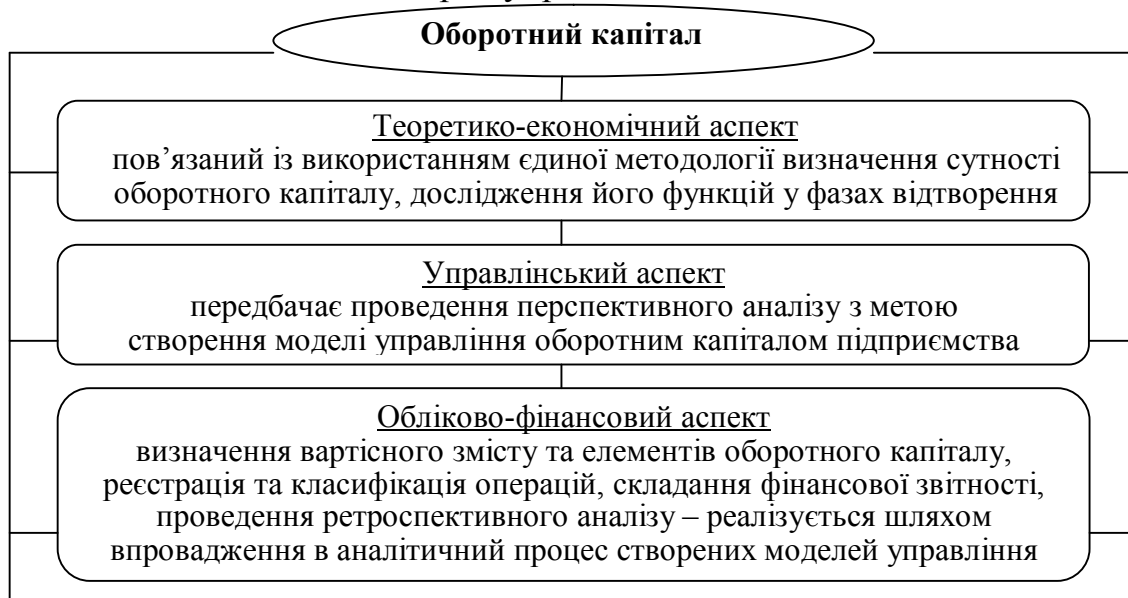

Рис. 1. Аспекти дослідження сутності оборотного капіталу як об'єкту аналізу

Дослідження еволюції економічної думки вказує на необхідність систематизованого підходу до визначення поняття “оборотний капітал”, який би враховував його комплексність і багатогранність. При цьому розгляд оборотного капіталу як об'єкту аналізу визначає можливості уточнення його сутності та властивостей, враховуючи теоретико-економічний, управлінський та обліково-фінансовий аспекти (рис. 1). Відповідно оборотний капітал підприємства можна визначити як сукупність ресурсів, інвестованих в оборотні активи, які у своєму русі здатні забезпечувати безперервність операційної діяльності підприємства та досягнення економічного й соціального ефекту.

Визначення сутності категорії “ефективність” та відносного характеру ефективного управління дозволяють представити аналіз ефективності процесів формування й використання оборотного капіталу як послідовні дії, що включають

обґрунтування цілей і критеріїв оцінки. При цьому цільовим спрямуванням аналізу стає ідентифікація та оцінка внутрішніх резервів оптимізації процесів формування й використання оборотного капіталу, забезпечення підготовки, обґрунтування та прийняття управлінських рішень. Розкриття особливостей функціонування фармацевтичних підприємств та їх впливу на методика аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу дозволяє охарактеризувати групи показників економічної та соціальної складових ефективності з метою забезпечення комплексності аналізу і підвищення раціональності управлінських рішень за його результатами. Графічне відображення методики комплексного аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу суб'єктів фармацевтичної діяльності представлено на рис. 2.

Рис. 2. Методика аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств

Перед аналізом ефективності управління оборотним капіталом фармацевтичних підприємств висуваються такі завдання: аналіз величини оборотного капіталу та забезпеченості ним підприємств; вивчення структури оборотного капіталу та напрямів його використання; аналіз соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств; виявлення галузевих особливостей управління оборотним капіталом; визначення

оптимальної структури та складу оборотного капіталу; обґрунтування потреби підприємства в оборотному капіталі на майбутній період. Проведення комплексного аналізу з поетапним виконанням поставлених завдань забезпечить прийняття ефективних управлінських рішень щодо формування та використання оборотного капіталу, співвідношення внутрішніх ресурсів і зовнішнього середовища, інтеграції економічних процесів на підприємстві, підсилення його адаптивності, конкурентоздатності, економічної та соціальної значущості.

Виходячи з того, що оборотний капітал як інвестиційний ресурс формується на стадії створення підприємства і змінюється залежно від його розвитку, постає необхідність визначення достатнього для провадження ефективної діяльності обсягу капіталу. У той же час оборотний капітал є ресурсом, який спрямовується на фінансування оборотних активів у конкретних їх видах для досягнення максимальних результатів діяльності. Однак процес формування та використання оборотного капіталу виступає чинником ризику, бо пов'язаний із виявленням здатності відшкодувати авансовану вартість і приносити дохід. Тому аналіз економічної складової ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств необхідно здійснювати за групами показників достатності, рентабельності, ризику – в результаті забезпечується можливість створення бази для прогнозування та контролю основних показників діяльності з урахуванням стратегічних завдань управління.

Особливої уваги заслуговує аналіз соціальної складової ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств, здійснення якого включає такі базові елементи, як доступність (ціновий рівень, рівень вітчизняного виробництва, рівень реалізації імпортованих препаратів, рівень забезпечення належного асортименту) та якість (рівень безпечності, рівень інформативності) лікарських засобів; при цьому кожен із елементів може характеризуватися широким переліком показників, визначених відповідно до цілей управління.

Отже, враховуючи соціальну спрямованість діяльності фармацевтичних підприємств, галузеві особливості та їх вплив на ефективність функціонування, запропонована методика може використовуватися для комплексного аналізу ефективності формування та застосування оборотного капіталу фармацевтичних підприємств з урахуванням соціальної й економічної складової ефективності, виявлення напрямів оптимізації, прийняття управлінських рішень та визначення можливостей прогнозування основних показників формування й використання оборотного капіталу. При цьому соціальна ефективність є елементом державного управління та інструментом утримання ринкової позиції, а у взаємодії з економічною відображає синергетичний ефект функціонування підприємств.

Другий розділ “Аналіз соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств” присвячено дослідженню особливостей формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств, їх впливу на аналіз і прийняття управлінських рішень, аналізу соціально-економічної ефективності шляхом апробації запропонованої методики з метою обґрунтування необхідності поєднання соціальної

й економічної складових аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств.

Аналіз процесів формування й використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств Миколаївської області проведено за вибірковою сукупністю, яка налічує 17 центральних районних аптек, обсяг реалізації яких складає близько 1,0 млн. грн. і вище на рік. Аналіз структури і напрямів розміщення оборотного капіталу дозволив виявити стабільне зростання обсягу та питомої ваги оборотного капіталу з 40,0 % до 47,4 %, зростання рівня мобільності оборотних активів, але з екстенсивним шляхом їх використання для 58,8 % підприємств та збільшенням співвідношення темпів зростання оборотних активів і товарообігу для 70,6 % підприємств. Оцінка методів фінансування оборотних активів вказує на агресивну політику управління (рис. 3). Враховуючи низький рівень залучення довгострокових інвестицій (лише від 0,3 % до 3,4 %), короткостроковий позиковий капітал (більшу частину якого складає заборгованість за товари, роботи, послуги) виступає основним джерелом фінансування, а його питома вага досягає 74,9 %. Детальний аналіз складу оборотного капіталу показав, що його переважну частину складають запаси: збільшуються як їх обсяги (від 112,0 тис. грн. до 158,5 тис. грн.), так і їх частка (з 82,8 % до 84,2 %) (рис. 4). Невідповідність змін обсягу запасів приросту товарообороту вказує на надлишкову іммобілізацію капіталу в товарних запасах і, відповідно, на труднощі щодо забезпечення їх власним оборотним капіталом. Так збільшення запасів, яке перевищувало раціональні потреби, виявлено для 15-ти із 17-ти підприємств сукупності (88,2 %), причому мінімальний період оборотності запасів коливався від 46 до 48 днів. Крім того, співставлення обсягів оборотних активів та позикових джерел фінансування вказують на нестачу найбільш ліквідних активів для покриття найбільш строкових зобов'язань, що пояснюється зменшенням обсягу грошових коштів на 10,2 % та питомої ваги оборотного капіталу, авансованого у грошові кошти, на 17,3 %. Зазначені умови становлять складну проблему пошуку ефективних джерел формування оборотного капіталу та цілеспрямованого його використання.

Ошибка! Ошибка связи.

Рис. 3. Структура джерел формування оборотного капіталу (на початок року)

Дослідження показників економічної складової ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств дозволило визначити такі характерні особливості. Нерівномірність розміщення оборотного капіталу з переважним авансуванням у товарні запаси (близько 84 %) та одночасно низьким рівнем грошових коштів (близько 8 %). Високий рівень залежності від кредиторів (60,3-74,9 %), але з поступовим збільшенням частки власного оборотного капіталу на 9,8 %, коефіцієнту забезпеченості власним оборотним капіталом на 22,6 % та 11,9 % частки матеріальних запасів, сформованих за рахунок власних джерел. Невідповідність динаміки змін обсягів оборотного капіталу та обсягів реалізації: на 1 гривню реалізованої продукції припадало до 0,11-0,12 гривні оборотного капіталу. Низький рівень чистої рентабельності оборотних активів, на одиницю яких припадало лише 0,1 грн. чистого прибутку, з тенденцією до подальшого зменшення через перевищення темпів зростання собівартості (для

Ошибка! Ошибка связи.

Рис. 4. Аналіз складу оборотного капіталу (на початок року)

35,3 % підприємств) та операційних витрат (для 82,4 % підприємств) над темпами зростання товарообороту. Позитивна тенденція до зменшення (на 7,2 %) тривалості обороту оборотного капіталу із 43 днів до 39,9 дня за рахунок прискорення оборотності, зокрема, грошових коштів на 14,0%. Нестача найбільш ліквідних активів, що підтверджується зменшенням коефіцієнтів забезпеченості грошовими активами на 20 % та низькими значеннями коефіцієнтів проміжної й абсолютної ліквідності: 0,54 та 0,35 відповідно. Незначне збільшення коефіцієнтів фінансової незалежності та фінансової стійкості (до 0,7), фінансової стабільності (до 5,13), що свідчить про можливість зниження ризику фінансових ускладнень для підприємств.

Аналіз соціальної складової ефективності формування й використання оборотного капіталу за елементами доступності та якості лікарських засобів дозволив виявити такі основні тенденції (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки ринку лікарських засобів в Україні

Показники	I кв. 2007 р.	II кв. 2007 р.	III кв. 2007 р.	IV кв. 2007 р.	Всього 2007 р.	Приріст до 2006 р., у %	Вартість упаковки, в дол США
Обсяг ринку, млн дол США	483,76	488,08	522,45	630,68	2125,0	21,11	
у т. ч. рецептурної групи	241,68	256,92	268,2	307,42	1074,2	22,57	
у т. ч. безрецептурної групи	242,10	231,16	254,25	323,10	1050,8	19,64	
у т. ч. вітчизняних	145,13	146,42	156,74	189,20	637,5	7,80	
Обсяг ринку, млн упаковок	284,50	266,83	291,24	311,06	1153,6	-2,35	1,70
у т. ч. рецептурної групи	89,25	88,56	91,75	96,62	366,2	2,81	2,71
у т. ч. безрецептурної групи	195,24	178,27	199,49	214,44	787,4	-4,58	1,24
у т. ч. вітчизняних	179,24	168,10	183,48	195,97	726,8	-10,40	0,88

Наявність високого рівня цін на лікарські засоби: споживання у роздрібних цінах зростає до 21,1 %, а в упаковках зменшується на 2,35 %, тобто приріст ринку відбувається не у натуральному вираженні, а через зростання цін. Залежність ринку не від ступеня захворюваності населення, а від його купівельної спроможності: збільшення доходів на 29,9 % сприяло зростанню обсягів ринку на 21,1 % та частки споживання лікарських засобів із вартістю 10,0-20,0 дол США за упаковку, в той час як споживання більш дешевих лікарських засобів скорочується. Низький рівень розвитку та конкурентоспроможності вітчизняного фармацевтичного виробництва порівняно з імпортом: обсяги вітчизняної продукції, частка якої складала лише 24,5 % в натуральному вираженні скорочуються на 10,4 %, а у грошовому – зростають на 7,8 %. Залежність обсягів реалізації від розгалуженості асортименту: товарообіг є значно вищим за середній рівень, якщо асортимент перевищує 3,0-3,5 тис. найменувань. Необхідність створення аптечних мереж і проведення раціонального перерозподілу товарних запасів для подолання проблеми надлишкового їх нагромадження, а, відповідно, і скорочення потреби підприємства в оборотному капіталі (сьогодні в Україні існує понад 50 аптечних мереж, ринкова частка яких коливається від 25 % до 30 %). Низький рівень інформативності та безпечності, що ускладнює процес забезпечення якісного медикаментозного обслуговування. Зокрема, збільшення обігу фальсифікованих лікарських засобів,

недосконала система післяреєстраційного нагляду, агресивна маркетингова політика фармацевтичних компаній, неконтрольована реклама лікарських засобів, відсутність стандартів лікування та досконалих інформаційних баз. Крім того, значна частина лікарських засобів реалізується в Україні без рецепта лікаря, а це призводить до неконтрольованого їх споживання, а для отримання інформації про лікарські засоби споживачі використовують, у першу чергу, джерела, які не завжди можуть надати всебічну та об'єктивну характеристику: спілкування з рідними та знайомими (35,9%), пізнавальні програми на телебаченні (33,3 %) та радіо (28,9 %), аптечні спеціалісти (28,9 %), рекламні блоки на телебаченні (22,9 %), популярні газети (19,8 %), консультації медичних робітників (18,2 %).

Оцінка процесів формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств за запропонованою методикою дозволила визначити можливості суб'єктів господарювання щодо оптимізації складу і структури оборотного капіталу, сформуванню концептуальну основу для поєднання соціальної та економічної складових аналізу ефективності, встановити напрями удосконалення методики аналізу соціально-економічної ефективності для прийняття раціональних управлінських рішень згідно зі стратегічними цілями розвитку.

У третьому розділі **“Вдосконалення методики аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні підприємством”** розроблено модель аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу для прийняття стратегічних управлінських рішень; обґрунтовано методичні аспекти прогнозного аналізу основних показників формування та використання оборотного капіталу, аналізу їх ефективності на основі застосування апарату нечіткої логіки, а також визначено основні напрями підвищення ефективності управління оборотним капіталом фармацевтичних підприємств.

Ринкові умови господарювання викликають необхідність стратегічної постановки проблем і формування концепції діяльності підприємств згідно з напрями розвитку, що актуалізує застосування моделі аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу для прийняття стратегічних управлінських рішень, яка представлена як динамічна сукупність п'яти взаємопов'язаних елементів, що дозволяє за результатами аналізу прогнозувати майбутні потреби в оборотному капіталі при будь-якому обсязі реалізації, визначати оптимальний склад оборотних активів і структуру джерел формування капіталу (рис. 5).

Обґрунтування методичних засад та практичного інструментарію прогнозного аналізу для потреб управління оборотним капіталом на основі оптимізації його обсягів, мінімізації витрат на формування і збільшення соціальної результативності проведено, виходячи з окреслених елементів моделі аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу для прийняття стратегічних управлінських рішень, а також розроблених прогнозних показників. При цьому визначення потреби підприємств в оборотному капіталі здійснювалося за такими етапами: 1) вивчення динаміки товарообігу та операційних витрат, прогнозування їх обсягу; 2) прогнозування результатів фінансово-господарської

діяльності; 3) розрахунок прогнозованого обсягу оборотного капіталу та аналіз впливу факторів, що його визначають; 4) проектування розміру активів, необхідних для забезпечення заданих обсягів діяльності; 5) визначення структури джерел формування оборотного капіталу, враховуючи їх вартість та оборотність.

За результатами дослідження розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу з метою досягнення стратегічних завдань управління відповідно до умов ринку.

Зокрема, запропоновано здійснити перегляд порядку розрахунків з постачальниками для зменшення собівартості продукції за рахунок використання знижок і, відповідно, збільшення доходу, для оптимізації обсягів кредиторської заборгованості та раціонального ціноутворення. Враховуючи те, що в середньому 30 % продукції аптечних закладів характеризується уповільненою оборотністю (більше 30 днів), то закупівлі цієї частини товарів необхідно здійснювати з відстрочкою платежу на період 30 днів, інші 70 % продукції закуповувати за рахунок власних оборотних коштів або залучення короткострокових кредитів.

В умовах недостатньої забезпеченості підприємств грошовими коштами і накопичення надлишкових запасів стратегічно важливою є оптимізація обсягів та оборотності запасів: зменшення періоду їх оборотності до 40 днів з подальшою перспективою скорочення до 30 днів, що досягається створенням мережі аптек і проведенням раціонального перерозподілу запасів між ними. А запровадження поточного й оперативного планування в частині надходження та витрат грошових коштів дозволить зменшити нестачу грошових коштів і збільшити їх оборотність, упорядкувати процес погашення заборгованості та забезпечити наявність позитивного балансу руху грошових коштів. Крім того, для підприємств забезпечується можливість проведення активних маркетингових заходів: презентацій, рекламних акцій, додаткових послуг і програм лояльності для споживачів, запровадження нових інвестиційних проектів та використання тимчасово вільних коштів для отримання альтернативних доходів від короткострокових вкладень.

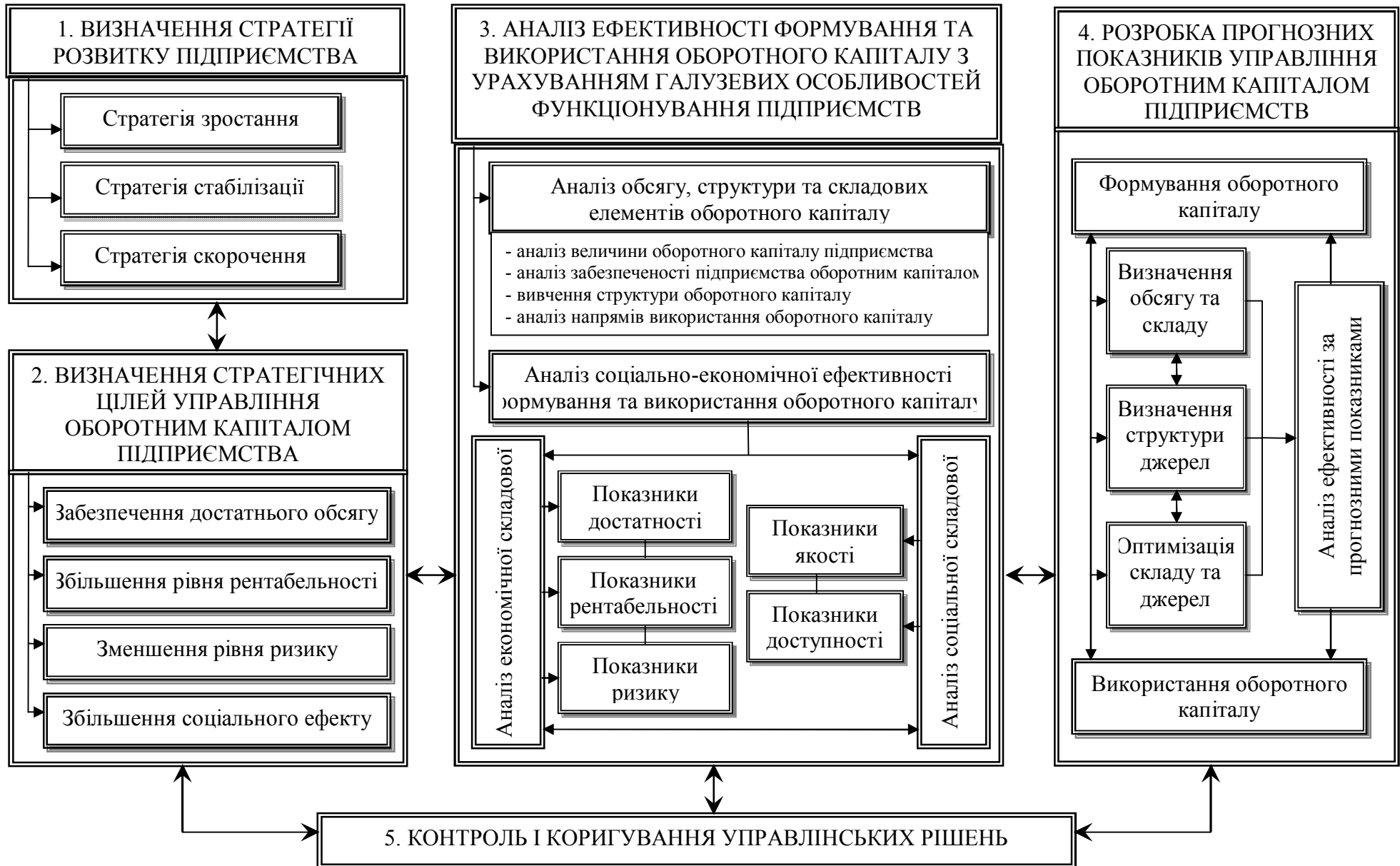

Рис. 5. Модель аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу для прийняття стратегічних управлінських рішень

Позитивні результати надає і використання мережевої логістики та залучення відповідного програмного забезпечення. Так аптечний заклад отримує можливість збільшити мережу і відповідно свою частку та рівень впливу на ринку; реорганізувати роботу до системи “аптека-склад”, що дозволить розширити асортимент товарів, у тому числі і ПДВ-групи; забезпечити ефективне поточне та оперативне управління запасами, за умов залучення працівників відповідної кваліфікації; запровадити оформлення замовлень на поставки товару в онлайн-режимі, що суттєво скоротить накопичення надлишкових запасів і в той же час дозволить проводити закупівлі лікарських засобів з високою вартістю.

Проведення прогностичного аналізу соціально-економічної ефективності формування і використання оборотного капіталу за допомогою систем підтримки прийняття рішень, зокрема, нечіткого логічного висновку Mamdani-типу, надає можливість прийняття та обґрунтування ефективних управлінських рішень згідно з пріоритетними стратегічними цілями управління: для економічної ефективності – спрямовані на максимізацію прибутку за умов прийняттого рівня ризику, раціонального формування та використання достатнього обсягу оборотного капіталу; для соціальної ефективності – спрямовані на збільшення рівнів доступності та якості лікарських засобів (рис. 6). За результатами прогностичного аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу з урахуванням пропозицій щодо їх удосконалення система підтримки прийняття рішень визначає високий рівень соціально-економічної ефективності порівняно з середнім її рівнем у попередньому періоді.

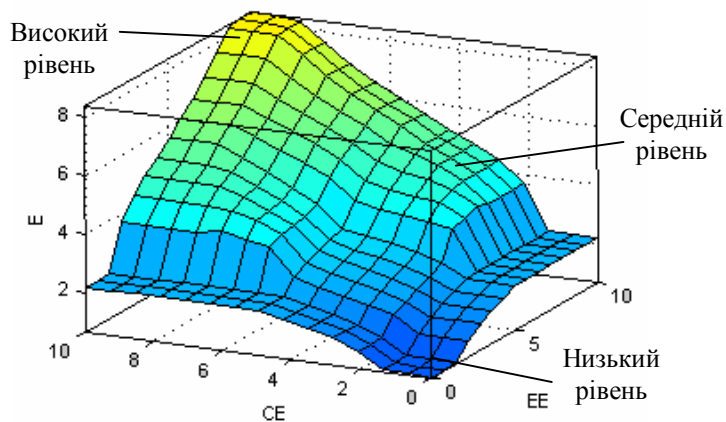

Рис. 6. Характеристична поверхня результативного показника “Соціально-економічна ефективність формування та використання оборотного капіталу”

Примітка: EE – показник “Економічна ефективність”; SE – показник “Соціальна ефективність”; E – результативний показник “Соціально-економічна ефективність формування та використання оборотного капіталу”.

Таким чином, запропоновані автором рекомендації дозволяють удосконалити проведення аналізу та прийняття ефективних управлінських рішень щодо формування та використання оборотного капіталу згідно зі стратегічними цілями розвитку, а відповідно, підвищити ефективність функціонування фармацевтичних підприємств, збільшити їх конкурентоспроможність та інвестиційну привабливість.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у вдосконаленні теоретико-методичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо аналізу соціально-економічної ефективності формування й використання оборотного капіталу в управлінні підприємством з урахуванням його галузевих особливостей. Сформовано ряд висновків теоретичного, методичного та науково-практичного характеру, що відображають вирішення основних завдань відповідно до поставленої мети.

1. Процес реформування економіки створює сприятливі умови для підвищення ділової активності та розширення ринкових можливостей підприємств, але й збільшує конкуренцію, змінює рівень ризиків, ускладнює умови функціонування, що вимагає об'єктивної оцінки ефективності формування та використання їх оборотного капіталу. Це є складним завданням в умовах нестачі ресурсів, відсутності дієвих методів здійснення стратегії розвитку, особливо для фармацевтичних підприємств, специфіка господарювання яких включає не лише виробництво, оптову й роздрібну торгівлю, спеціалізоване зберігання і розподіл, але й виконання важливої соціальної функції – забезпечення споживачів якісними та доступними за ціною лікарськими засобами; тому виникає необхідність нових підходів та методів поглибленого дослідження питань аналізу ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств, враховуючи економічний та соціальний аспекти.

2. Уточнення сутності оборотного капіталу, враховуючи теоретико-економічний, управлінський та обліково-фінансовий аспекти, дозволяє визначити поняття “оборотний капітал” як сукупність ресурсів, інвестованих в оборотні активи, які у своєму русі здатні забезпечувати безперервність операційної діяльності підприємства та досягнення економічного й соціального ефекту. Дане поняття розкрито з урахуванням існуючих підходів до трактування його сутності, характерних ознак, що дозволило встановити властивості оборотного капіталу відповідно до напрямів дослідження в контексті розробки методики аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні підприємством.

3. Ретроспективний огляд економічної літератури вказує на відносний характер ефективного управління процесами формування та використання оборотного капіталу, що обумовлює необхідність здійснення процедури оцінки і визначення впливу галузевих особливостей функціонування підприємств на методику аналізу ефективності формування й використання оборотного капіталу, відображення складових аналізу ефективності та показників, які їх характеризують.

4. Цільовим спрямуванням аналізу ефективності управління оборотним капіталом є ідентифікація та оцінка внутрішніх резервів оптимізації процесів формування й використання оборотного капіталу. Відповідно методика аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу повинна включати аналіз структури та напрямів розміщення оборотного капіталу, аналіз економічної складової (за групами показників достатності, рентабельності, ризику), а також аналіз соціальної складової (за рівнем якості та

доступності), що дозволить обґрунтувати методичні аспекти розробки прогностичних показників формування й використання оборотного капіталу.

5. Об'єктивна оцінка процесів формування й використання оборотного капіталу з урахуванням соціальної та економічної складових аналізу їх ефективності визначає внутрішні галузеві особливості суб'єктів господарювання, дозволяє надавати практичні рекомендації щодо оптимізації складу і структури оборотного капіталу та виявляти напрями вдосконалення методики аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу для прийняття раціональних управлінських рішень згідно зі стратегічними цілями розвитку.

6. Необхідність швидкої адаптації до змін зовнішнього середовища, підвищення ефективності управлінських рішень для забезпечення максимального досягнення стратегічних цілей розвитку потребує розробки і впровадження сучасних методів підготовки та прийняття управлінських рішень, зокрема, за допомогою комплексної, науково обґрунтованої моделі аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу, яка являє собою динамічну сукупність п'яти взаємопов'язаних елементів і дозволяє за результатами аналізу прогнозувати майбутні потреби в оборотному капіталі при будь-якому обсязі реалізації, визначати оптимальний склад оборотних активів та структуру джерел їх фінансування.

7. Обґрунтування розрахунків прогнозованої потреби в оборотному капіталі, методичних засад і практичного інструментарію прогностичного аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств відповідно до стратегічних цілей, спрямованих на забезпечення соціального ефекту, максимізацію прибутку за умов прийняттого рівня ризику, формування та використання достатнього обсягу оборотного капіталу, забезпечується шляхом розробки та використання системи нечіткого логічного висновку Mamdani-типу, орієнтованої на аналіз та опрацювання даних з метою пошуку раціональних шляхів розвитку підприємств, підвищення оперативності та раціональності стратегічних управлінських рішень.

8. Необхідність і важливість поєднання соціальної та економічної складових аналізу ефективності управління оборотним капіталом обумовлюється як галузевими особливостями діяльності фармацевтичних підприємств, так і специфікою процедури їх реалізації, пов'язаною з наявністю синергетичного ефекту. При цьому сутність аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств полягає у перевищенні консолідованого ефекту взаємодії при забезпеченні економічної та соціальної складових ефективності над результатами, які отримуються внаслідок їх окремого існування або розгляду лише однієї з них.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Кравченко Т.В. Сутність оборотного капіталу як фінансово-економічної категорії / Т.В. Кравченко // Вісник аграрної науки Причорномор'я / Науково-теоретичний фаховий журнал. Спеціальний випуск 2 (40). – Миколаїв, 2007. – Т. 2. – С. 132-137 (0,27 друк. арк.).

2. Кравченко Т.В. Класифікація оборотного капіталу як основа координації управлінських рішень фармацевтичних підприємств / Т.В. Кравченко // Науково-методичний журнал / Серія: Економічні науки. – Миколаїв, 2007. – Т. 64. – Вип. 51. – С. 91-96 (0,49 друк. арк.).

3. Кравченко Т.В. Власний оборотний капітал фармацевтичних підприємств: недостатній обсяг чи нераціональне розміщення / Т.В. Кравченко // Культура народів Причорномор'я / Научный журнал. – Симферополь, 2007. – № 117. – С. 97-101 (0,45 друк. арк.).

4. Кравченко Т.В. Оцінка ефективності процесів формування та використання оборотного капіталу фармацевтичного підприємства / Т.В. Кравченко // Економічний вісник Національного гірничого університету / Науково-теоретичний та інформаційно-практичний журнал. – Дніпропетровськ, 2007. – № 4. – С. 32-37 (0,49 друк. арк.).

5. Кравченко Т.В. Особливості моделювання економічних параметрів діяльності фармацевтичних підприємств / Т.В. Кравченко // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – Черкаси, 2009. – Ч. 1. – С. 202-205 (0,45 друк. арк.).

6. Норд Г.Л. Концептуальні аспекти розробки моделі стратегічного управління оборотним капіталом як інструменту покращення інвестиційної привабливості підприємства / Г.Л. Норд, Т.В. Кравченко // Науково-методичний журнал / Серія: Економічні науки. – Миколаїв, 2008. – Т. 99. – Вип. 86. – С. 61-66 (загальний обсяг 0,52 друк. арк., особисто автору належить 0,31 друк. арк.: розкрито підходи до визначення та вдосконалення стратегії підприємства, основні етапи та особливості моделі прийняття стратегічних управлінських рішень щодо формування та використання оборотного капіталу фармацевтичних підприємств).

Тези доповідей:

7. Кравченко Т.В. Собственный оборотный капитал фармацевтических предприятий: недостаточный объем или нерациональное размещение: материалы IV Международной научно-практической конференции [“Теория и практика экономики и предпринимательства”], (г. Алушта, 10-12 мая 2007 г.) / Т.В. Кравченко. – Симферополь, 2007. – С. 190 (0,1 друк. арк.).

8. Кравченко Т.В. Звіт про результати наукової роботи з розробки кандидатської дисертації: тези доповідей аспірантів МДГУ ім. Петра Могили / Т.В. Кравченко. – Миколаїв, 2008. – С. 89-91 (0,17 друк. арк.).

Статті в інших виданнях:

9. Кравченко Т.В. Международный фармацевтический маркетинг: принципы и особенности / Т.В. Кравченко, П.А. Кравченко // Збірник матеріалів V Міжнародної конференції молодих вчених: [у 2 т.]. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2003. – Т. 2. – С. 54-64 (загальний обсяг 0,94 друк. арк., особисто автору належить 0,65 друк. арк.: визначено особливості інтеграції фармацевтичних підприємств, стратегії виходу на міжнародний ринок, специфіку комплексу міжнародного фармацевтичного маркетингу).

10. Кравченко Т.В. Фармацевтический маркетинг на благо здоров'я / Т.В. Кравченко // Видання конкурсних робіт переможців обласного конкурсу

“Молода економіка”. – Миколаїв: Вид-во “Олді-плюс”, 2004. – С. 63-76 (0,4 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Кравченко Т.В. Аналіз соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні підприємством. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2010.

Дисертацію присвячено поглибленню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу в управлінні фармацевтичними підприємствами.

Уточнено сутність оборотного капіталу, його властивості як об'єкту аналізу, враховуючи теоретико-економічний, управлінський та обліково-фінансовий аспекти. Обґрунтовано необхідність і розроблено методику аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу з урахуванням особливостей функціонування підприємств, що забезпечує комплексність аналізу та підвищує раціональність управлінських рішень за його результатами. Здійснено розробку та практичне застосування для фармацевтичних підприємств моделі аналізу соціально-економічної ефективності для прийняття стратегічних управлінських рішень, що дозволило обґрунтувати методичні аспекти прогностичного аналізу на основі системи нечіткого логічного висновку Mamdani-типу, визначити основні напрями підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу підприємств.

Ключові слова: аналіз оборотного капіталу, ефективність, методика аналізу соціально-економічної ефективності формування та використання оборотного капіталу, модель, управлінське рішення, система нечіткого логічного висновку.

АННОТАЦИЯ

Кравченко Т.В. Анализ социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала в управлении предприятием. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет. – Житомир, 2010.

Диссертация посвящена углублению теоретико-методических аспектов и обоснованию практических рекомендаций относительно анализа социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала в управлении фармацевтическими предприятиями.

Объектом исследования является процесс формирования и использования оборотного капитала фармацевтических предприятий.

Предметом исследования являются теоретико-методические и прикладные аспекты анализа социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала в управлении предприятием.

Исследование эволюции экономической мысли указывает на необходимость систематизированного подхода к определению понятия “оборотный капитал”, который бы учитывал его комплексность и многогранность. При этом рассмотрение оборотного капитала как объекта анализа и источника обеспечения социально-экономической эффективности функционирования предприятий определяет возможности уточнения его сущности и свойств, учитывая теоретико-экономический, управленческий и учетно-финансовый аспекты. Соответственно, оборотный капитал предприятия можно определить как совокупность ресурсов, инвестированных в оборотные активы, которые в своем движении способны обеспечивать непрерывность операционной деятельности предприятия и достижение экономического и социального эффекта.

Определение сущности категории “эффективность” и относительного характера эффективного управления позволяют представить анализ эффективности процессов формирования и использования оборотного капитала как последовательные действия, которые включают обоснование целей и критериев оценки. При этом целевой направленностью анализа становится идентификация и оценка внутренних резервов оптимизации процессов формирования и использования оборотного капитала, обеспечения подготовки, обоснования и принятия управленческих решений.

Анализ эффективности формирования и использования оборотного капитала и управления деятельностью субъектов фармацевтического рынка, разработка действенных стратегий, контроль и обеспечение экономической, а также социальной эффективности их функционирования невозможны без рассмотрения закономерностей фармацевтической деятельности. Выделение особенностей функционирования фармацевтических предприятий и их влияния на методику анализа эффективности формирования, а также использования оборотного капитала позволяет охарактеризовать группы показателей экономической составляющей (достаточности, рентабельности, риска) и социальной составляющей (качества и доступности) эффективности с целью обеспечения комплексности анализа и повышения рациональности управленческих решений по его результатам.

Объективная оценка процессов формирования и использования оборотного капитала с учетом социальной и экономической составляющих анализа их эффективности определяет внутренние отраслевые особенности субъектов хозяйственной деятельности, позволяет формулировать практические рекомендации относительно оптимизации состава и структуры оборотного капитала, а также выявлять направления усовершенствования методики анализа социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала для принятия рациональных управленческих решений соответственно со стратегическими целями развития.

Обоснование необходимости объединения социальной и экономической составляющих анализа эффективности формирования и использования оборотного

капитала фармацевтических предприятий позволяет конкретизировать организацию и методику анализа, повышает эффективность управленческих решений. При этом важность объединения данных составляющих обуславливается как отраслевыми особенностями деятельности фармацевтических предприятий, так и спецификой процедуры их реализации, связанной с наличием синергетического эффекта. Соответственно, анализ социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала фармацевтических предприятий заключается в превышении консолидированного эффекта взаимодействия при обеспечении экономической и социальной составляющих эффективности над результатами, которые могут быть получены вследствие их отдельного существования или рассмотрения только одной из них.

Адаптация к изменениям внешней среды, повышение эффективности управленческих решений для обеспечения максимального достижения стратегических целей развития реализуется путем разработки и внедрения комплексной, научно обоснованной модели анализа социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала. Данная модель представляет собой динамическую совокупность пяти взаимосвязанных элементов и позволяет по результатам анализа прогнозировать потребности в оборотном капитале при любом объеме реализации, определять оптимальный состав оборотных активов и структуру источников их финансирования. Ее практическое применение для фармацевтических предприятий Николаевской области позволило раскрыть методические аспекты прогнозного анализа социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала на основе системы нечеткого логического вывода Mamdani-типа, определить основные направления повышения эффективности управления оборотным капиталом фармацевтических предприятий с целью увеличения их конкурентоспособности и инвестиционной привлекательности.

Ключевые слова: анализ оборотного капитала, эффективность, методика анализа социально-экономической эффективности формирования и использования оборотного капитала, модель, управленческое решение, система нечеткого логического вывода.

ANNOTATION

Kravchenko T.V. Analysis of socio-economic efficiency of forming and using current capital in management by enterprise. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on the specialty 08.00.09 – accounting, analysis and auditing (by kinds of economic activity). – Zhytomyr State Technological University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Zhytomyr, 2010.

This thesis is dedicated to the grounding of the theoretical and methodical issues, development of practical recommendations in the relation to the analysis of socio-economic efficiency of forming and using current capital for the needs of management by pharmaceutical enterprises.

The essence of the concept “current capital”, its properties as an object of analysis,

taking into account theoretical and economic, administrative, accounting and financial aspects, have been clarified. The method of analysis of socio-economic efficiency of forming and using current capital in the management by pharmaceutical enterprises has been elaborated taking into account the features of enterprises' functioning, that provides the complexity of analysis and promotes promoting rationality of managerial decisions based on its results. The model of analysis of socio-economic efficiency of forming and using current capital in the design of strategic managerial decisions has been developed and practically applied for the pharmaceutical enterprises, that allowed to ground methodical aspects of prognosis analysis based on the system of an unclear logical conclusion (Mamdani-type) and to define basic directions of increasing the efficiency of forming and using pharmaceutical enterprises' current capital

Key words: analysis of current capital, efficiency, method of analysis of socio-economic efficiency of forming and using current capital, model, managerial decision, system of unclear logical conclusion.

Підписано до друку 22.03.2010 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Замовлення № 3060.

Редакційно-видавничий відділ ЧДУ імені Петра Могили
54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10